

Nr 1 2021

Åarjelsaemien gærhkoepplaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkoblád

Daerpies
Dierie

Annorlunda samisk konfirmation

Sid 6

**Tjalemegaajtjeme
Luste tjaeledh**

Bielie 20 jñh 16–17

**Konsultations-
ordning med
stor betydelse**

Sid 2

**Nasjonaldags-
feiring på ytre
Helgeland**

Side 12–13

Konsultationsordning med særskild betydelse for det samiska folket

Regeringen har den 17 december 2020 besluttet om en proposition med forslag til en ny lag om konsultation i arenden som kan få særskild betydelse for det samiska folket.

Konsultationsordningen innebar at regeringen, statlige forvaltningsmyndigheder, regioner og kommuner ska vara skyldige at konsultera samiska foretradede i arenden som kan få særskild betydelse for samerna. Syftet med konsultationer ar at fremja det samiska folkets inflytande over sina angelagenheter.

HÖJD AMBITIONSIVÄ
Regeringen har de senaste aren

arbetat med en höjd ambitionsnivå med politiken for det samiska folket.

Dialoger har forrts med Sametinget i Sverige i arbetet med att forma samepolitiken. Remissvaren over utkastet till lagrådsremiss har beretts i regeringskansliet och under arbetets gang har forslaget forankrats med Sametinget skriver Sametinget på sin webbplats.

Tanken var at konsultationsordningen skulle börja gälla från och med den 1 juli i år men i dagsläget säger fem av åtta riksdagspartier nej till regeringens forslag.

Centerpartiet skriver i sin motion at de välkomnar at frå-

gor som rör samerna nu prioriteras på politisk nivå men anser at en så viktig lagstiftning måste vara mer genomarbetad så at den kan bidra till at lösa identifierade problem och avslår därför forslaget i dess nuvarande form.

"FÖRSLAG STRIDER MOT FOLKRÄTT"
Vänsterpartiet vill se ett forslag till konsultationsordning som ar baserat på principen om fritt informerat samtycke.

Enligt Vänsterpartiet ar det mycket beklagligt at regeringen väljer at lägga fram ett forslag till konsultationsordning som strider mot modern folkrätt och som risikerar at bli ännu en oför-

rätt från staten som begås mot samerna.

Moderaterna och Kristdemokraterna skriver i sin motion at de ser flera utmaningar och svårigheter med det aktuelle forslaget.

MÅSTE VARA ÄNDAMÅLSENLIG
Partierna skriver at de anser at en ny konsultationsordning måste vara ändamålsenlig, fylla sitt syfte och skapa mervärde utan at försämlra och försvara i andra viktiga avseenden, inte minst vad gäller materiella omständigheter kopplade till äganderätt och markanvändning. Frågan kommer vidare at beredas i mars.

LISBETH HOTTI

Nybrottsarbeid i sørsamisk helse

Sørsamisk helsenettverk/Åarjel-saemien healsoeviermie ble stiftet i februar 2019. Nettverket arbeider for likeverdige helse-tjenester til samisk befolkning i sørsamisk område, består av helsepersonell som samarbeider på tvers av forvaltningsnivå, kommuner, fylker og land.

Et av prosjektene de arbeider med er «Samisk helseteam» som er inspirert av måten helse-tjenester for urfolk er organisert i Alaska. Denne modellen prøves nå ut i et ett-årig prosjekt som eies av Røros kommune og Sørsamisk helsenettverk

HELSEHJELP PÅ EGET SPRÅK

Prosjektets visjon er at samisk befolkning skal ha tilgang på god helsehjelp og likeverdig helse-tjenester, for slik å bidra til sikre det samiske samfunnets fremtid. Helsehjelpen skal gis på eget språk og med bakgrunn i samisk kultur, slik samiske pasienter

Sørsamisk helsenettverk arbeider for likeverdige helse-tjenester til samisk befolkning i sørsamisk område. FOTO: HELSETEAM

både har rett til og behov for. Dette skal gi det samiske samfunnet psykisk og fysisk velbefinnende, og sikre et robust og helsemessig sterkt samisk samfunn.

Prosjektet omhandler både kliniske helse-tjenester, informasjonshjelp, samhandling og forskning gjennom brukerintervju. Helseteamet har tilknyttet både lege og sykepleier som har helseteamet som en del av sitt øvrige arbeid. Ved

St. Olavs hospital i Trondheim har sykepleier Ida Storslett kontaktperson for både pårørende og samiske pasienter. På Røros vil kommunelege Anne Laila Westerfjell Kalstad både ha fastlegetjeneste for samiske pasienter og være ressursperson for sykehjem, hjemmetjeneste og helsestasjon. Familieterapeut/sykepleier Johan Inge Greff samarbeider med Røros kommunes helsestasjon med et lav-

terskeltilbud for samtaler for barn og unge.

ÅPENT TILBUD

Man kan ta direkte kontakt med helseteamet. Til samtaler kan man komme alene, eller sammen med den man ønsker, med en venn, lærer eller familie. Det kan være mange ulike grunner til å ta kontakt med helseteamet, og de ansatte i helseteamet har taushetsplikt.

EINAR SØRLID BONDEVIK

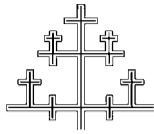
Samisk helseteam

Kontaktinfo

Ida Therese Storslett,
samisk pasient- og pårørende-kontakt.

St. Olavs hospital/Trondheim:
hverdager 8-16 tlf. 47695247.

Johan Inge Greff,
sykepleier/Røros tlf. 47695209.
Instagram: @Samiskhelseteam

Tid for endring

Eg var heldig og fekk feira nasjonaldag den 6. februar. Vi har etter kvart blitt meir kjent med «digitale hendingar» der vi er med via internett og mobiltelefon. Endå betre blir det om vi kan få det opp på TV-skjermen med godt bilete og god lyd – og har god nettforbindelse. Då kan vi få gode opplevingar med både konserter og foredrag og gudstenester – akkurat som på TV.

I år var det ekstra mykje å få med seg rundt 6. februar. Og mykje var tilgjengeleg i dagane etterpå. Noko er framleis tilgjengeleg. I Norge hadde òg NRK hadde gjort seg ekstra flid med ei lang sending denne dagen.

Det kan sjå ut som om samfunnet har blitt medvite om den samiske nasjonaldagen. Dagen er ikkje for «spesielt interesserte», men gjeld heile samfunnet i dei samiske landa. Det har skjedd ei endring.

Fint var det òg å bli kontakta

frå kyrkjelydsarbeidarar i Vel-fjord på Helgelandskysten som fortalde om korleis dei skulle markere dagen.

MARKERING NYE STADER

Og så fekk eg sjølv vera med i Sandnessjøen, den største kystbyen på Helgeland, der vi feira gudsteneste. Begge stader er det nytt å markera 6. februar, og du kan lesa om feiringane lenger bak i bladet.

Som prest er eg glad for at kyrkja går føre i å markera dagen og søker samarbeid med samiske organisasjonar og enkeltpersonar. Det er eit genuint ønske om å gi det samiske plass i kyrkja og i samfunnet.

Og eit håp er at det kan vera dra-hjelp for dei ulike kommunane. Det er ikkje kyrkja som har ansvar for å feira nasjonaldagar, 17. mai eller 6. juni, men ein er gjerne med og markerar viktige dagar i livet til folk og samfunn, som 6. februar.

De skjer ei endring her. Det skjer òg endringar på det poli-

tiske området. Det skjer ikkje så fort. Politiske endringar er tyngre å få i stand enn arrangement i bygder og byar. Men til gjengjeld kan dei ha endå større effekt.

I bladet her kan vi lesa den svenske regjeringa sitt forslag til konsultasjonsordning som «innebær att regeringen, statliga förvaltningsmyndigheter, regioner och kommuner ska vara skyldiga att konsultera samiska företrädare i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna».

PLIKT TIL KONSULTASJONAR

I Norge har regjeringa lagt fram forslag om «å lovfeste plikten til å konsultere Sametinget og samiske interesser i saker som angår dem».

Så vil ein kanskje undra seg over at det ikkje allereie er slik, men noko av dette handlar kanskje om å gjera det enklare og meir tydeleg. Det bør i alle fall vera sjølv sagt og obligatorisk å drøfta saker med dei som blir påverka av avgjerder som blir

«Men korleis møtest vi no, korleis helsar vi?»

teke. Vi får tru at det vil bli gode endringar av dette.

KORLEIS MØTAST?

Det siste året har vi òg opplevd endringar til det verre. Direkte har menneske opplevd sjukdom, nokre òg død, som følgje av pandemien. Mange har kjent på isolasjon og saknet etter sosial kontakt. Vi treng å møtast direkte og ikkje berre over telefon og internett. Men korleis møtest vi no, korleis helsar vi, og korleis gjer vi det i åra framover?

Det har vore ei brå endring, og det vil bli ein annan måte og helsa kvarandre og møtast på. Anne-Grethe Leine Bientie har fundert litt rundt dette i sin samisk-norske artikkel i bladet. Eg håpar du vil trivast med å lesa i den og andre artiklar i denne utgåva av Daerpies Dierie, og at det ikkje vil vera nokon endring på akkurat det området.

EINAR SØRLID BONDEVIK
Redaktør

Kortspill om følelser på nord-, lule- og sørsamisk

Nasjonalt senter for samisk i opplæringa har laga kortspill om følelser. Spillet passer både i språkundervisningen og til samtale om følelser i barnehagen, skolen eller hjemme.

Forklaring for spillet er i esken på de tre samiske språkene.

Spillene er gratis, og kan bestilles fra nettsiden aktesne.no/ovttas.no. Spillet kan også bestilles pr. e-post: lohanguovddas@

samas.no. Det finnes også film (kun nordsamisk), plakat og veiledning på de tre språkene samt norsk.

OM OVTTAS|AKTAN|AKTESNE

Nettstedet er en samisk læremiddeltjeneste. På nettstedet finner du informasjon om samiske læremidler, og du kan låne disse via nettet fra Sameingets læremiddelsentral.

Her finnes det også en

delingsarena der brukere kan dele egenproduserte læringsressurser og se hva andre har delt.

På nettstedet tilbyr vi også et produksjonsverktøy for digitale læremidler.

Alt er gratis. Ta gjerne kontakt med redaksjonen for mer informasjon.

KILDE: AKTESNE.NO/
OVTTAS.NO

BEARBEIDING: EINAR SØRLID
BONDEVIK

Dovddut – Dábdo – Domtesh

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Första sidan:

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen j'ih daan bijre: Lite av varje
Guktie ussjedem: Hur jag tänker

Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie j'ih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Konfirmation den 3 januari 2021 i Stora Kyrkan i Östersund. Se sid 6.

FOTO: P. FRISELL

Slik har arkitektene skissert Elsa Laulas plass i utkastet til Trondheim kommune.

ILLUSTRASJON: AGRAFF ARKITEKTER

Sentralt torg får samisk navn

Etter forarbeid og høringer gjorde Trondheim kommune i høst vedtak om nytt navn på torget mellom Metodistkirken og Kjøpmannsgata. Plassen heter nå «Elsa Laula Renbergs plass»/«Elsa Laula Renbergen sjiije».

Navnet er vedtatt i henhold til Lov om stadnamn med tilhørende forskrifter, og arbeidet har blitt utført i tett samarbeid med lokale organisasjoner med tilknytning til stedet og navnet.

Med denne tilnærminga mener kommunen å ha tatt i bruk Elsa Laula Renbergs navn på et sted som hun hadde tilknytning til. Språkrådet og Sametinget har tilrådt skrivemåten av de fremlagte navna.

LANDSMØTET 1917

Elsa Laula Renbergs navn er knyttet til plassen gjennom det første samiske landsmøtet som ble avholdt i Metodistkirken i 1917 der Renberg var en av de sentrale drivkreftene for dette møtet.

På veggen av Metodistkirken er dette allerede markert med

en plakett, men nå markerer Trondheim kommune Renbergs innsats med å navngi plassen etter henne.

Om du oppsøker torget i dag, vil du likevel ikke se ytterligere skilting.

– Vi har ikke tradisjon for skilting av torg og bygg i Trondheim kommune, men stedsnavnet er synlig i kart og søkbart i databaser. Navnet blir også brukt i det videre arbeidet om stedet, opplyser enhetsleder ved Kart- og oppmålingskontoret Mona Høiås Sæther.

Hele byrommet i Trondheim er under utforming, og det pågår arbeid i forhold til arkitektur og utforming. For Elsa Laula Renbergs plass/Elsa Laula Renbergen sjiije har Agraff Arkitekter laget et utkast som det arbeides videre med.

FORPROSJEKT TIL SOMMEREN

Plassen ligger på «middelaldergrunn» som er fredet. Trondheim er som kjent en gammel by med mange lag historie i grunnen.

Alle gravearbeider må derfor avklares med Riksantikvaren.

Kunstverket som inntil nylig har stått på stedet er flyttet og vil bli plassert på «nyere» grunn.

For Elsa Laula Renbergs plass/Elsa Laula Renbergen sjiije arbeides det med et forprosjekt som skal ligge klart til sommeren.

– Noe av det som ligger i bestillingen fra kommunestyret er at det skal være samisk utsmykning på stedet, forteller prosjektleder Magnhild Lunde i Trondheim kommune.

ØNSKER PRIVAT FINANSIERING

Saemien Sjiije Tråante har blitt invitert inn i arbeidet. Kunstnerisk konsulent er også engasjert.

En sikker tidsplan videre er derimot vanskelig å sette opp.

Det er et ønske fra politikerne i kommunen med privat medfinansiering.

– Det en litt vanskelig tid nå med større usikkerhet enn før. Gjennom forprosjektet finner vi ut hva som er gjennomførbart, og så vil det bli videre arbeid med finansieringen, sier Lunde.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Høyesterett behandler vindkraftutbygging

Som omtalt i tidligere utgaver Daerpies Dierie skal ankesaken om vindkraftutbyggingen i reinbeitedistrikt på Fosen behandles av Høyesterett. Justitarius besluttet 6. januar 2021 at saken skal behandles i storkammer.

Nettstedet jusleksikon.no forklarer storkammer slik:

– Storkammer i Norges Høyesterett består av 11 dommere, mens det vanligvis er fem dommere som behandler saker i Høyesterett. Det er bare saker av særlig viktighet som kan behandles av Høyesterett i storkammer. I samme paragraf går det også frem at «Ved vurderingen skal det blant annet legges vekt på om det oppstår spørsmål om å sette til side en rettsoppfatning Høyesterett har lagt til grunn i en annen sak, eller om saken reiser spørsmål om konflikt mellom lover, provisoriske anordninger eller stortingsbeslutninger og Grunnloven eller bestemmelser Norge er bundet av i internasjonalt samarbeid.»

PRINSIPIELL VERDI

Fra samisk hold tolkes det positivt at Høyesterett behandler saken på et høyere nivå der man også har mulighet til å revurdere tidligere avgjørelser i Høyesterett. Når det gjelder internasjonale avtaler Norge har inngått, så er det noe domstoler på alle nivå skal ta hensyn til. I praksis er det imidlertid sjelden at lavere rettsinstanser gjør egne vurderinger ut fra internasjonale avtaler, men dommer i Høyesterett er førende for lovtolkning og avgjørelser i lavere rettsinstanser.

I saken ber Fovsen-Njaarke reinbeitedistrikt (sørgruppa) om at konsesjonsvedtak/ekspropriasjonstillatelse til bygging av vindkraftanlegg på Fosenhalvøya i Trøndelag kjennes ugyldig. Utbygger Fosen Vind DA ønsker på sin side en reduksjon i erstatningsutbetalingene til reinbeitedistriktet (sørgruppa og nordgruppa) som ble fastsatt av Frostating lagmannsrett 8. juni 2020. Det er ennå ikke satt tidspunkt for når saken skal behandles.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Andre del av samisk historieverk lansert

Fredag 5. februar ble bind nummer 2 i verket *Samenes historie* lansert på Universitet i Tromsø. Lanseringen ble også strømmet over nett, og noen av innleggene ble også formidlet på den måten.

Det er forlaget Cappelen Damm som er utgiver av verket. Dette andre bindet tar for seg samisk historie fra midt på 1700-tallet og fram til våre dager.

Boka har tittelen "Samenes historie fra 1751 til 2010", og redaktører er Astri Andresen, Bjørg Evjen og Teemu Ryymin.

DEL AV NORDISK HISTORIE

Knut Vegard Bergem, redaktør samfunnsfag og humaniora i Cappelen Damm Akademisk, fortalte i sin hilsen at det første bindet i verket, utgitt i 2004, nå gjennomgår en revisjon og blir utgitt på nytt til sommeren.

Han holdt frem viktigheten av å fortelle den samiske historie som et bidrag til vår felles norske og nordiske historie. Men han var også klar på utfordringer med historieskrivning.

– Vi kommer til å være gjenstand for debatt om utvalg og utelatelser, som historieskriving gjør, men vi ønsker den debatten velkommen. All historie blir skrevet på nytt i nye tider, sa Bergem.

HISTORIE SKIVES PÅ NYTT

Redaktørene viste til noe av dette nye i sine innlegg. Astrid Andersen viste til nye metoder i urfolks-forskning som de tok hensyn til i denne boka.

”Historien er ikke skrevet én gang for alle. Det er slag som må kjempes, for natur, jord og språk.”

Teemu Ryymin, historiker og én av redaktørene for "Samenes historie fra 1751 til 2010".

Bjørg Evjen tok fram dobbelt-heten i at samer i historien både er i offerrollen og være de sterke.

Teemu Ryymin løftet frem at boken får med bredden i det samiske samfunnet som sjø-samer og by-samer og geografisk fra sør til nord.

HÅPER BOKA INSPIRERER

Spørsmålet om hvem som kan skrive seg som samer blir også drøftet.

Forfatterne håper boka kan inspirere til videre forskning.

– Historien er ikke skrevet én gang for alle. Det er slag som må kjempes, for natur, jord og språk, sa Ryymin og løftet viktigheten av å bruke språket.

Både fornorskning, rettighets-kamp til land og vann og organisasjonsarbeid til ulike tider blir gitt god plass i boka.

De første 150 sidene av 500 sider blir brukt på tida fram til 1852.

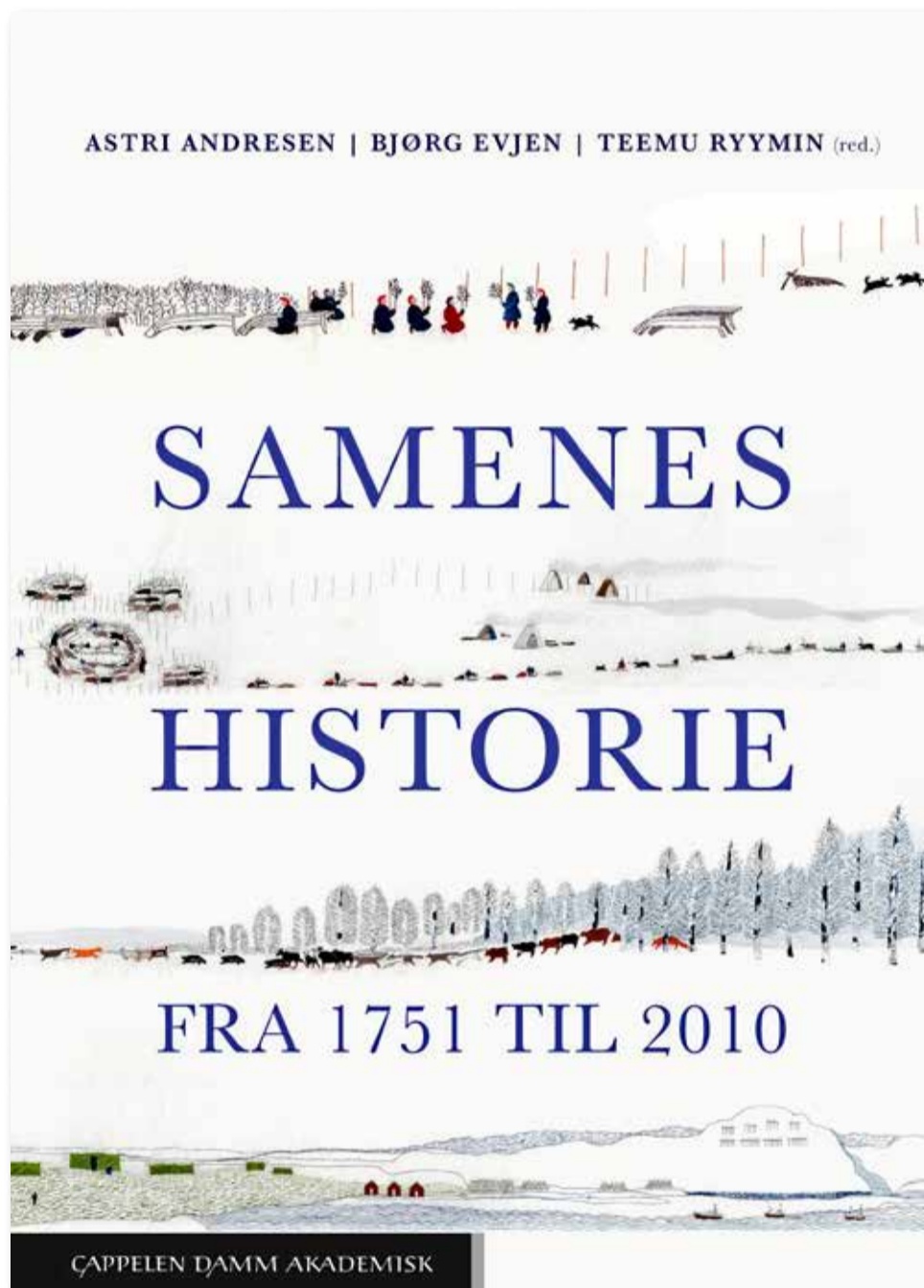
Forlaget presenterer selv boka på følgende måte:

– Basert på et omfattede og tverrfaglig forskningsmateriale presenterer forfatterteamet en helhetlig og oppdatert sammenfatning av utviklingstrekkene innenfor nyere samisk historie.

– Boka diskuterer inngående aktuelle spørsmål omkring fornorskingspolitikk, samiske rettigheter til områder og ressurser, utviklingen av tamreindriften, grenseforhold i nord og forholdet mellom den samiske minoriteten og storsamfunnet. Sentralt i framstillingen står samenes forhold til den nye, norske sentralmakten fra 1814 og framover. Forfatterne viser blant annet hvordan synet på samene endres i takt med samfunnsutviklingen.

Samenes historie fra 1751 til 2010 bygger på og problematiserer både eldre og nyere forskning innenfor etnografi, historie, religionsvitenskap og språkvitenskap og presenterer den til nå mest komplette oversikten over de siste 250 årene av samisk historie.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Bind nummer 2 i *Samenes historie*.

Fakta

Redaktørene

Astri Andresen (f. 1955) er historiker og professor i moderne historie ved Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap ved Universitetet i Bergen.

Bjørg Evjen (f. 1952) er historiker og ved oppnådd pensjonsalder professor i urfolksstudier ved UiT Norges arktiske universitet.

Hun arbeider nå som forsker på prosjektet Den andre verdenskrig i nord ved UiT Norges arktiske universitet.

Teemu Ryymin (f. 1972) er historiker og professor i moderne historie ved Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap ved Universitetet i Bergen.

Kilde: www.cappedelendamm.no

Bakre raden: Jon Sjödin, Björn Östlund, Jávva Steinfjell, Jim Ryder Blind. Mellersta raden: Jenny Jernunger, Amelia Päiviö Klemensson, Linnea Klemensson Tisell, Sofia Strinnholm. Främre raden: Anne-Saila Åhrén, Inga Anna Karin Buljo Åhrén, Angelee Ljungberg.

FOTO: P. FRISELL

Fakta

Samiska konfirmandlägret

Till och med 2017 konfirmerades 35–45 unga årligen, lägret hade ett maxtak på 45. 2018 höjdes taket till 65 och sedan dess har 58–64 ungdomar deltagit. 70–75 procent av deltagarna kommer från Luleå stift, 20–25 procent från Härnösands, 5–15 procent från övriga stift eller utlandet. Lägret kostar 3,3 miljoner kronor per år.

Rolig, men annorlunda samisk konfirmation

Det samiska konfirmandlägret avslutades nyligen med gudstjänster i åtta kyrkor i Luleå och Härnösands stift. Luleå stift satsar ytterligare pengar och hoppas på mer uppbackning från nationell nivå.

– Det var roligt att konfirmeras. Även om vi var få på gudstjänsten och även om vi inte kunde ha ett tvåveckorsläger i somras där vi kunde möta samer från olika delar av Sápmi, var det kul, säger Jessika Allas, konfirmand i Kiruna kyrka.

UPPSTART I OKTOBER

I oktober hölls några dagars läger på fyra lägergårdar i Sápmi som, tillsammans med digitala träffar, gjorde att konfirmationerna trots restriktioner ändå kunde genomföras. Jessika Allas var på lägergården i Nikkaluokta och tyckte mycket om dagarna där.

– Vi gjorde allt möjligt, vi var i kyrkan på morgonen och kvällen, vi lekte och hade olika aktiviteter. Kvinnan som drev serve-

ringen berättade sin intressanta historia om hur hon kom till Nikkaluokta.

Att Jessika Allas skulle konfirmeras var självklart eftersom hon har kompisar som berättat om lägret.

– Det var det roligaste de gjort så jag kände mig väldigt peppad. Nu blev det annorlunda för oss, men jag är ändå glad över konfirmationen. Kanske kan jag bli ledare på ett nytt samiskt konfirmandläger, längre fram.

KONFIRMATION I ÅTTA KYRKOR

Den ursprungliga tanken var att deltagarna skulle mötas på två lägergårdar den 2–6 januari för ett avslutande vinterläger samt konfirmation, men på grund av pandemin var det inte möjligt.

Uppdragsgivaren Luleå stift och samordnande Edelviks folkhögskola hittade en lösning med ett litet format.

Konfirmationsgudstjänster firades i åtta kyrkor den 3 och 6 januari. Flera församlingar i Luleå och Härnösands stift

”Det samiska konfirmandlägret ska fortsätta. Tillsammans försöker vi att hitta vägar i detta.”

Peter Lindvall, avdelningen för kyrkoliv på kyrkokansliet.

erbjöd lokaler och personal som gjorde att gränsen om åtta personer inklusive personal kunde hållas.

– Konfirmanderna fick sin upplevelse av att mötas till gemenskap, konfirmationsundervisning, gudstjänst och lek, säger Kristina Sundin, samordnare för samisk konfirmation på Edelviks folkhögskola.

HOPPAS PÅ LÄGER

Inför 2021 är något fler än drygt 60 konfirmander antagna, men

pandemin kommer att påverka arbetet även i vår.

– Vi tar med oss de lärdomar vi gjort under året som gått. Vår förhoppning är att det ska bli lägerdygn för konfirmanderna och att konfirmationen sker under juni som planerat, säger Kristina Sundin.

– Men vi lever ju mitt i en pandemi så ingen kan veta säkert hur det ser ut i juni. Får vi mötas 8, 50, 500 eller inga alls?

ANSLAGET UTÖKAS

Luleå stiftsstyrelse beslutade nyligen att utöka anslaget för det samiska konfirmandlägret med 1,8 miljoner kronor under perioden 2020–2022. Stiftsstyrelsen har också beslutat utreda om det är möjligt för stiftet att lämna bidrag till någon av de samiska stiftelserna för att säkra finansieringen inför verksamheten 2023–2025.

KAJSA SÖDERBERG

Nedkortad artikel från Kyrkans tidning den 21 januari 2021

Ny sørsamisk barnebok med samiske kjendiser

Fakta om samer, for samer.

«Saemieh» av Sigbjørn Skåden er lærerik med humor. Boka forteller om samisk historie, samisk kultur og samiske kjendiser. Både Lars Monsen, Mari Boine og Elsa Laula Renberg blir nevnt.

Boka «Saemieh» ble først utgitt i 2012, på norsk og nordsamisk. Forfatteren Sigbjørn Skåden fra Skånland i

Troms skrev en norsk versjon for barn uten særlig forkunnskaper om samene.

Den nordsamiske versjonen av boka er annerledes. "Hvis du kan lese nordsamisk, har du nok allerede en del forkunnskap om samiske forhold", sier Skåden.

Det er den nordsamiske versjonen som nå har blitt oversatt til sørsamisk av Anja Labj fra Røros.

LANSERT 6. FEBRUAR

– Ei ny barnebok på sørsamisk er en naturlig del av nasjonal-

dagsfeiringa, mener utgiverne Gielem Nastedh og Trøndelag fylkesbibliotek.

Boka ble presentert av ungdommene i Gieleviehkie-gruppa under den digitale markeringa fra Snåsa lørdag 6. februar.

– Jijnjnh luste guvvie – Mange flotte bilder, sa Neila-Issát Påve Wilks og Jon Anta Eira-Åhrén til slutt under presentasjonen av boka. Illustratøren heter Ketil Selnes.

EINAR SØRLID BONDEVIK/PRM

«Saemieh»

Datne dån jeenjem saemiej bijre joe mielh. Datne dån daajra Saemiedigkie Karasjohkesne, Saemiej åålmegebiejje goevten 6. biejjien jñh sjiere saemien saevege gååvnese. Mah jam mielh mestie Saemiej åålmegebiejjiem heevehtibie jñh mannasinie Saemiedigkiem åådtjeme?

Saemien dajve vyjrehke jñh saemien dajve ryjhkehke. Jñh luste badth dan biijre lieredh. Daennie gærjesne jeenjem lierh.

Stuhtje gærjeste Saemieh

Datne dån jeenjem saemiej bijre joe mielh. Datne dån daajra Saemiedigkie Karasjohkesne, Saemiej åålmegebiejje goevten 6. biejjien jñh sjiere saemien saevege gååvnese. Mah jam mielh mestie Saemiej åålmegebiejjiem heevehtibie jñh mannasinie Saemiedigkiem åådtjeme?

Saemien dajve vyjrehke jñh saemien dajve ryjhkehke. Jñh luste badth dan biijre lieredh. Daennie gærjesne jeenjem lierh.

SAAPMAN RAASTH SJIDTEDH

Jeenje-jeenjem saemiej tjoerin sjiehteladtedh gånkaj njoelkedassi mietie. Gånkah dāaroetseagkerh jñh gærhkoeh tseegkin. Hearrah böötin saemide kristvoetese jarkelidh. Eah lin annje naan raasth.

Stoere stujmie sjidti Danmarken gånkan, Sveerjen gånkan jñh Russlaanten tsaaren gaskem. Goh tsaare muvhten lahkan gærhkoem tseegki dellie sån kaanna jeehti: Daate Russlaanten eatneme, Russlaanten gærhkoeh daesnie jñh dellie tjuara Russlaanten eaka aaj årrodh. Jñh göökte vielie gånkah jis eevre seammaligke darjoejin.

Daate stujmie dellie guhkiem, men ahtjetje dubpiebasse dle gånkah jñh tsaare laktjain jñh eelkin raarastalledh gogka dah raasth galkin juhtedh.

Dah ojhte tjoerin juekiestidh. Aajne almetjh giejtie idtjin gihtjh, dah lin dah saemieh. Idtjin badth dah biesh maam gænnah nænnoestidh.

Voestes raaste sjidti jaepien 1751, raaste mij lij Nöörjen jñh Sveerjen gaskesne. Dihte

Daaletje saemieh.

sån rovnege dan aajketje saemide. Hiēh-kesth åådtjoejin daejredh: daelie leah Nöörjen årroje jallh daelie leah Sveerjen.

BYÖGKELES SAEMIEH

Byögkeles saemieh leah gellie, almetji giej joekoen maahtoe jñh giejtie jeatjebh vuaptan sjidteme. Dagke govleme byögkeles saemiej bijre?

Morten Gamst Pedersen Cáhcesulloste båata jñh dihte juelkietjeengkeretjiejje dennie Englaantesne.

Mari Boine Kárásjohkeste båata jñh dihte

Fakta

Tjaelije: Sigbjørn Skåden

Jarkoestæjja: Anja Labj

Guvviedæjja: Kjetil Selnes

Snåasesne Snåsa 2021

ISBN: 978-82-93402-50-30

Copyright © Cappelen Damm AS 2012

Voestes aejkien bæjhkohtamme

bertemistie:

Cappelen Damm, Oslo. Daroengiele:

«Samer» noerhtesaemien «Sámit».

Gielem nastedh jñh Trööndelagen

fylhken-gærjagætie leah gærjam ektesne

bæjhkohtamme. Saemiedigkie jñh

Trööndelagen fylhken-tjielte leah

bæjhkohtimmiem däärjeme.

alvas byögkeles laavloje abpe veartanisnie. Dihte sån veartenen byögkelommes saemie. Lars Monsen Oslovistie båata, men sov maadtoeh Bájjdáristie. Dihte damtoes sjidti juktie TV:sne jñh skåajjesne seamma aejkien lea.

Gosse ij leah Blackburn:n åvteste tjiektjeminie, dellie Nöörjen ríjhkedæhkesne tjeaktja.

Anja Pärsson båata Dearneste jñh dihte akte dejstie bööremes gærestallijjstie. Dihte Sveerjen åvteste gulliem vitneme ihkie man gellie.

”Jag älskar att prata om renskötsel”

De var bästisar, de älskade renskötseln lika mycket båda två. Sista gången de fiskade tillsammans sa hon till honom: ”Vad du än gör får du inte lämna det här jordelivet”. Bästa vännens död för tio år sedan skakade om tillvaron för Anja Fjellgren Walkeapää, då 17 år.

Anja beskriver sig själv som en glad och optimistisk person. Samtalet med henne rymmer många leenden men när hon ska berätta om den viktigaste händelsen i sitt liv, då blir det en berättelse om sorg.

– Det var världsomvälvande när min bästa vän tog sitt liv. Lufften gick ur mig helt. Han var tre år äldre än jag och vi stod varandra så nära. Jag sörjer och saknar honom fortfarande, säger hon.

Efteråt har hon tänkt en del kring psykiskt mående.

– I det samiska samhället pratar man inte så ofta om sådant. Många mår dåligt och har ingen att prata med. Det är så viktigt att vi vågar prata om hur vi mår, att vi är mer öppna mot varandra, och att vi andra vågar hantera om någon mår dåligt.

– Att vi vågar fråga hur folk har det, att vi finns där och visar att vi ser den andre. Kanske kan man rädda en människa för att den har blivit sedd.

HUR MÅR DU SJÄLV, ANJA?

– Jag mår bra. Jag har lärt mig att hantera mitt välmående och är inte längre rädd för att prata om hur jag mår och känner mig. Jag har blivit duktig på att säga förlåt och att be om ursäkt för saker. Jag är tacksam över att jag har dem som lyssnar. Det skapar starka band till vänner och familj, när man pratar om svåra saker, svarar hon.

När den här intervjun görs, i början av februari, hjälper Anja sin morbror med renskiljningen i trakterna kring Svegssjön. De är i färd med att slutföra arbetet

och det ska hon strax fira med semla och cocacola. Anja är lite trött efter några veckors intensivt arbete, men trivs enormt bra med sin vardag, hon får ägna sig åt det hon vill.

– Det mesta som rör renskötseln engagerar mig. För det är det jag helst vill göra, bara vara i renskogen.

OM DET GÅR ÅT PIPAN

Anjas föräldrar gjorde en överenskommelse med de tre döttrarna.

– De sa att vi fick göra vad vi ville med våra liv, bara vi såg till att vi hade en utbildning i ryggen. Om det går åt pipan med renarna så har jag ett annat yrke att falla tillbaka på.

För Anjas del blev det jägmästarutbildningen i Umeå. Det var där hon först insåg konflikten mellan rennäringen och skogsbruket. Det ledde vidare till hennes examensarbete, en undersökning av Skogsstyrelsens kunskaper om rennäringen.

– Sedan var de smarta nog att anställa mig. Jag jobbade där i två år som renskötselsspecialist.

Det går fortfarande att se resultat av hennes arbete på webben. Bland annat en utbildningsfilm om insatser som kan underlätta för skogsbruket och rennäringen att fungera bättre tillsammans, som hur skogsbruk

kan bedrivas med mindre risk att försvåra renbetet.

– Efteråt har jag fått höra att jag gjorde nytta, skapade trygghet i frågorna. Skogsbruket är väldigt produktionsinriktat, de har svårt att se renskötselns behov. Även om det inte alls är krångligt.

Men där och då tyckte Anja att det var svårt att driva frågorna framåt inom myndigheten. Många hade arbetat på Skogsstyrelsen i många år och hade redan sin åsikt klar, att det inte behövdes mer arbete kring renskötselns frågor.

– Det var bra att vara på myndigheten men jag kände mig köpt. Fick inte uttrycka mina ståndpunkter om renskötsel och skogsbruk alls. Jag är egentligen ingen diplomatisk människa, även om jag gått mot att vara mindre tjurig nuförtiden. För att få det att funka måste man försöka få den andra parten med sig.

DELTID FÖR SSR

Nu jobbar hon deltid för Svenska samers riksförbund (SSR) med ungefär samma uppgifter.

– Jag älskar att prata om renskötsel. Jag ser att det finns utrymme för förbättring i många frågor som kopplar till renskötsel.

Anja vill gärna fortsätta att jobba med utbildning i framtiden, men kanske mer i egen

regi som ett sidoprojekt bredvid arbetet med familjens renar.

För det är arbetet med renarna som har högsta prioritet i hennes liv. Hjärtat finns i arbetet med renarna som hon bedriver tillsammans med sin pappa, i Mittådalens sameby. Anja är äldst av syskonen och den som redan som liten hade ett stort intresse för att vara med honom i arbetet.

– Allt eftersom jag har mognat har mitt ansvar för renarna ökat. Jag vet vad jag vill göra, jag vill hålla på med renarna så mycket som möjligt, för det är det som är roligt.

HUR SER DU PÅ FRAMTIDEN SOM RENSKÖTARE?

– Betesmarkerna krymper hela tiden. Renskötsel ska baseras på naturbete och det är svårt för samebyar att göra det i dag. Det jag arbetar med och ser framför mig är ingen enkel framtid. Visst är jag modfärdig ibland, men jag tror ändå på framtiden. Renarna och samer är verkliga överlevare.

Hon har inrättat tillvaron kring sitt livskall. Hon har ett eget hus i Mittådalen där hon bor under barmarkstiden tillsammans med sina hundar: en renvallare, två jämthundar, en gråhund och en stövare som hon har tillsammans med en syster.

Andra tider flyttar hon öst-erut, följer renarnas vandring efter vinterbete.

Arbetet med renarna och deltiden på SSR gör att det inte finns mycket tid över till annat. Den tid som blir tillbringas hon helst utomhus i skogen. Om höstarna med hundarna i fjälldalarna, i jakt på älg. Anja medger att vänner och relationer för stunden är sätta åt sidan.

Att bilda familj känns inte angeläget, hon befarar att pojkvän och barn skulle hindra hennes arbete med renarna.

KAJSA ÅSLIN

Renarna är Anja Fjellgren Walkeapäs livs kall. "Allt eftersom jag har mognat har mitt ansvar för renarna ökat. Jag vet vad jag vill göra, jag vill hålla på med renarna så mycket som möjligt, för det är det som är roligt", säger hon. FOTO: PRIVAT

Fakta

Anja Fjellgren Walkeapää
Ålder: 28 år.
Gör: Renskötare, jägmästare.
Bor: I ett hus i Mittådalen.
Gläds åt: Att vara i skogen.
Sörjer: Sin bästa vän som dog ung.
Tror på: Hoppet eller anden, något som hjälper en på traven.
Vill: Leva med renarna.

Anja bor i Mittådalen tillsammans med sina hundar. FOTO: PRIVAT

Marja Mortensson - kulturpristager og TV-aktuell

Trøndelag fylkes kulturpris for 2020 ble tildelt sanger og joiker Marja Mortensson for sin formidling av sørsamisk språk og kultur.

Fylkesordfører Tore O. Sandvik legger spesielt vekt på hennes arbeid på å revitalisere den sørsamiske joiken gjennom dypdykk i arkiver både i Norge og Sverige.

Marja Mortensson har hatt spesielt stor betydning for formidling av samisk musikk og kultur i Trøndelag blant annet gjennom samarbeid med fylkeskommunen fra 2017 av gjennom Den kulturelle skolesekken.

Fylkeskommunen fremhever også Mortenssons rolle som forbilde for unge samiske utøvere og er glade for å ha henne i regionen. Det er en hjelp i Trøndelag fylkeskommunens særlige ansvar for å fremme sørsamisk språk og kultur i hele det sørsamiske området.

Også NRK setter pris på Marja Mortensson. I den nye serien

Fylkesordfører Tore O. Sandvik, prisvinner Marja Mortensson og May Britt Lagesen, leder i hovedutvalg for kultur. FOTO: MONA JØNVIK ANDERSSON

«Den neste» på NRK TV er hun én av flere unge artister som tolker etablerte artisters låter.

Serien hadde sendestart på NRK 17. mars. I seien kan man høre Marja Mortensson tolke rappe-

ren OnkelP – på sørsamisk, noe som ble tatt godt imot.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Nordland fylke blir tydeligere samisk

I tiden fremover kommer de samiske språkene til å bli mer synlige i driften av Nordland fylkeskommune. Tre samiske logoer for Nordland fylkeskommune er utformet og skal i bruk på materiell fra fylkeskommunen. Også samiske navn på fylket er på plass og kvalitetssikret av Sametingets fagfolk på området.

De tre navnene på Nordland er på sørsamisk Nordlaante, på lulesamisk Nordlánnda og på nordsamisk Nordlánda.

– Vi er veldig fornøyde med å endelig ha fått på plass disse navnene og logoene. Både historien vår og samtiden er viktig å være stolt av og vise frem, og dette er en del av både hverdagen vår og arven vår. Jeg gleder meg til vi får se samisk logo på

Nordlaanten FYLHKENTJIELTE

De samiske språkene kommer til å bli mer synlige i driften av Nordland fylkeskommune.

den første fylkeskommunale bussen i Nordland, sier fylkesrådsleder Tomas Norvoll.

SAMISK MANGFOLD

Norvoll mener dette er på høy tid å få på plass, og vil bidra til å gi en bedre forankring for samisk språk og kultur, og synliggjøre de samiske identitetene i Nordland bedre.

– Det er viktig for oss i Nordland fylkeskommune å ta vare på den samiske kulturarven. Samisk

språk er en viktig del av den, og at vi har så stort samisk mangfold i Nordland at vi trenger tre samiske logoer, i tillegg til den norske, er det nok ikke alle som er klar over, sier han.

Nordland fylke har historisk hele fem forskjellige samiske språk, men til daglig er stort sett bare tre av språkene i bruk.

KILDE: NFK.NO

BEARBEIDING:

EINAR SØRLID BONDEVIK

Vindkraftutbygging i Vefsn stoppes ikke

Sist i februar kom kjennelsen fra Borgarting lagmannsrett i saken mellom Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt og Eolus Vind om utbyggingen i Øyfjellet/Vesterfjella i Vefsn.

Reinbeitedistriktet ønsker å stanse utbyggingen gjennom midlertidig forføyning.

Lagmannsretten fant ikke tilstrekkelig grunnlag for å stanse utbyggingen og mener at en stans vil være til mer akutt skade for utbygging enn fortsatt bygging vil være for reindrifta.

Retten har derimot ikke behandlet spørsmålet om lovlighet av utbyggingen og konsesjonen.

Det må behandles i en egen sak.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Ester Fjellheim

FOTO: NSR.NO

Ærespris til Ester Fjellheim

Ester Fjellheim fra Plassje/Gæbrien Sijte er tildelt NSRs ærespris for 2021. Hun har gjennom over 50 år bidratt i arbeidet til NSR (Norske Samers Riksforbund). Den dag i dag innehar hun verv både i og på vegne av NSR.

Siden 2005 har NSRs landsmøte fast delt ut ærespriser til foregangspersoner som har gjort en fremragende innsats for NSR og for den samiske saken. NSR er en bevegelse som arbeider sammen, men enkeltpersoner har evnen til å både inspirere og utgjøre en forskjell gjennom sin innsats.

UTRETTTELIG INNSATS

Ester har selv uttalt at hun er «kjent som en hissigpropp», noe som har vært godt anvendt i den utrettelige kampen hennes for å fremme det samiske både i hennes profesjonelle liv og i samepolitikken.

Hun tar flittig del i samfunnsdebatten enda, og sier fra når det er nødvendig. Hun ble innvalgt på det første Sametinget i 1989

for NSR, hvor hun tok på seg flere viktige roller, deriblant som nestleder for komiteen for sosial og helse spørsmål.

Dette passet spesielt bra, siden hun har et livslangt arbeid bak seg innen helsevesenet som lege.

KULTURFORSTÅELSE I HELSE

Hun har blant annet vært leder for samisk legeförening, og har arbeidet mye med å få inn samisk språk og kulturforståelse i helseinstitusjoner. Denne innsatsen gjør hun i aller høyeste grad enda.

SØRSAME I NORD

Fjellheim kom flyttende til Tromsø i 1962, og ble i 2020 utnevnt til æresmedlem i Romssa Sámesearvi.

Men det er sørsame hun er, og som samer flest glemmer hun aldri hvor hun er fra, og hun er en aktiv forkjemper for det sørsamiske samfunnets plass.

KILDE: NSR.NO

BEARBEIDING:
EINAR SØRLID BONDEVIK

Den mest spennende jobben

Jeg fikk spørsmål fra redaksjonen i Daerpies Dierie om jeg kunne skrive et innlegg om hvordan det går i min nye jobb. Det ville jeg gjerne, først og fremst for å dele mine tanker så langt som leder for Saepmies største administrative virksomhet.

Jeg startet i jobben 1.september og har brukt de første månedene til å bli kjent med Sametinget. Det er en ny virksomhet for meg og jeg har hatt behov for å sette meg grundig inn i mye nytt. Det har vært både lærerikt og spennende. I mine tidligere jobber har jeg forholdt meg til Sametinget som tilskuddsmotaker og samarbeidspartner.

I de posisjonene har jeg erfart Sametinget som en profesjonell institusjon, samtidig som det er en virksomhet som er bygget på samiske verdier. Jeg erfarte ansvaret Sametinget har for utvikling og bevaring av våre språk, kultur og næringer, samtidig som Sametinget er kunnskapsforvalter og politikktutvikler på alle samfunnsområder. Det er en enormt viktig jobb, som jeg nå har fått ansvaret for utføre på vegne av våre politikere. Jeg ser hvordan vårt parlament og administrative enhet med drøyt 150 årsverk jobber med pågangsmot, mye idealisme og stolthet.

SAMETINGET PÅVIRKER 835 000 ANSATTE

Er det mange av oss som stemmer til Sametingsvalget som tenker over hvor mange offentlige institusjoner som finnes i Norge? Jeg vet at jeg ikke har tenkt så mye over det når jeg har avgitt min stemme, for hvorfor har det relevans for Sametingsvalget? Vi som bor i kommuner, har barn som går i barnehager eller skoler, kjører på veier som er skiltet, får medisiner som er godkjent og informasjon ved pandemier, og tenker kanskje ikke så nøye over hvordan samfunnsmaskineriet henger sammen.

I det komplekse bildet der Storting, regjering, departementer, direktorater, institutter, statsforvaltere, fylkeskommuner, kommuner og byer jobber for en bedre hverdag for alle, der jobber Sametinget med å påvirke og veilede. I Sametingets hverdag har vi noen ansatte som jobber med fagområder som strekker seg fra konsultasjoner med departementer til veiledning av kommuner og byer i store og mindre spørsmål.

Med våre drøyt 150 ansatte skal Sametinget sørge for at et offentlig forvaltningsapparat med 835 000 ansatte (SBB tall 2018) husker at de også skal betjene det samiske folket. En krevende oppgave – ja så absolutt. Men også en spennende arbeidshverdag som krydres av at Saepmie er grenseløst, vi får jobbe både sammen med svenske og finske sameting og med andre urfolk.

Så når folk spør meg om jeg trives og hvordan det går i jobben, så er mitt enkle svar at dette er den mest spennende jobben jeg kunne drømt om. Jeg føler meg heldig som får gå til en jobb-hverdag der ingen dag er lik. Det er ikke en jobb man skal gjøre et helt liv, men en innsats jeg gjør nå fordi jeg har fått den muligheten og fordi jeg er glad i mitt folk og ønsker å bidra der jeg kan.

Så til dere som er unge i dag – grip sjansene der de byr seg for å lære om samfunnsutvikling, vær nysgjerrig på hvordan du kan gjøre en forskjell, bry deg om hvordan Saepmie skal være i fremtiden. Det er Sametingsvalg igjen til høsten, og jeg håper dere som ikke har skrevet dere inn i Sametingets valgmanntall, gjør det. Og at dere bruker den retten det gir å avgi stemme ved valget.

Det har betydning for hvor sterk stemmen til Sametinget blir oppfattet i møte med statens forvaltere. Betydningen vises i om skiltene står på samisk, om informasjon blir oversatt til ditt samiske språk og om våre barn får samiskundervisning. Det har betydning i min og din hverdag.

INGER MARIT EIRA-ÅHRÉN
Direktør ved Sametinget

FOTO: SAMIEDIGKIE/SAMETINGET

”Det er Sametingsvalg igjen til høsten, og jeg håper dere som ikke har skrevet dere inn i Sametingets valgmanntall, gjør det.”

Barna fikk se Velfjordtromma og høre historie fra sitt område.
FOTO: VIBEKE EMILIE STEINSHOLM

Her har Kristian tegnet sin verden inn på tromma.

Nystekt gahkku – samisk tynnbrød – smaker godt!

Tromme - bibel og brød i Velfjord

Dagene før samefolkets dag ble det gjennomført et spennende og lærerikt prosjekt i Velfjord i et samarbeid mellom Kirken i Velfjord ved trosopplærerne Vibeke Emilie Steins holm og Hanne Nielsen, Helgeland museum og Klokkargården barnehage.

I museet i Velfjord finnes det ei rune bomme som nå kalles Velfjordtromma. Denne tromma er vel den eneste tromma som bor i en lokalhistorisk samling. I samlingen finnes det også en nordsamisk bibel.

I spennet mellom disse to «skriftene» har vi jobbet oss inn for å skjønne litt mer av hva tromma forteller og hva som har skjedd historisk i forholdet mellom den gamle samiske religionen og kristendommen.

Vi har også brukt Bindalst-romma som utgangspunkt fordi denne har langt tydeligere originale symboler enn nedtegnin- gene av Velfjordtromma.

På Bindalsttromma finner vi bil-

der av livsverdenen til de samene som på slutten av 1800-tallet levde i Bindalen. Her er reinsdyr, fjell, ulver, bjørn, boplasser, stabbur, bumannshus nordlandsbåter med segl og to kirker.

Og som alltid, på nesten alle samiske trommer, så er sola i midten. Det er lett å formilde dette til ungene i Velfjorden. De har jo sett både rein og Hillstadvfjellet, og lavvoen på Bygdetunet på Strøm er jo ikke langt unna.

Og når vi forteller at den gamle tromma som ligger på bordet rett foran dem, ble funnet under en stein inn i fjellene som er rett bak dem, etter en beskrivelse av sør-samiske Kristine Vesterfjell, ja da har det hele kommet nært.

BARNAS LIVSVERDEN

Så lager vi egne trommer og nå er det ungenes egen livsverden som skal inn på tromma.

Hus, Hillstadvfjellet, venner, sykehus og tannlegen, katter og hunder, en hest og usynlige pokemoner. Og alltid med sola

i midten. De tegner så fint som bare 5-6 åringer kan! Og på torsdag får alle trommene lyd med god hjelp fra Roy Bjørnlie fra Kulturskola. Fredag 5. februar feiret vi samefolkets dag, dagen før dagen, med tromme grupper vi joiket Kråka, Havella og Beveren. For å mette sultne mager laget vi óg gahkku – samisk tynnbrød.

KIRKA OG TROMMA

Hvorfor skal vi som jobber i kirka engasjere oss i rune bomma?

For vår del som har gjort dette prosjektet er svaret ganske enkelt. Kirka har historisk sett gjort maktovergrep i forhold til den gamle samiske religionen. Et viktig virkemiddel var da å stjele rune bommer fordi man trodde at dette var djevelens instrument. (Så overtroiske kunne også kirkens folk være.)

I dag finnes det få rune bommer igjen. Dette skyldes at de fleste som ble konfiskert ble sendt til København for å vises i historiske samlinger. Der

forsvant de da historisk museum i København brant ned til grunnen på slutten av 1800-tallet.

ÅNDELIG TRADISJON

Hos oss er vi så heldige at vi har en rune bomme som tilhørte oldefaren til ho Kristine Vesterfjell. Denne bomma er i samlingen sammen med alle de andre samiske gjenstandene som er levert inn av sør-samer som har levd og virka i Velfjorden.

Den nordsamiske Bibelen tilhørte Kristine Vesterfjell sin onkel, som da var barnebarn av den som eide og brukte rune bomma.

På den måten har en åndelig åre fortsatt i familien. Denne Bibelen har óg hatt som intensjon å ta vare på det nordsamiske språket i tradisjonen etter Lars Levi Læstadius.

Det jobbes fremdeles med å oversette hele Bibelen til sør-samisk.

VIBEKE EMILIE STEINSHOLM
regional trosopplærer
Sør- Helgeland prost

Første feiring i Sandnessjøen

Menighetene i Alstahaug og Leirfjord var sammen om en storstilt markering av den samiske nasjonaldagen i år.

Det har ikke vært tradisjon for å markere denne dagen, men årets opplevelse gav mersmak for både arrangører og fremmøtte.

Som kjent var det ikke mulig å samle en stor menighet i kirka under de rådende forhold. Dette

ble løst ved at gudstjenesten ble overført via internett.

Noen deltok på gudstjenesten i to ulike avdelinger i menighetshuset like ved, mens andre kunne følge gudstjenesten hjemmefra. Et grundig arbeid var lagt ned på forhånd av kantorer og frivillige musikere.

Samisk liturgi, tekst og musikk var tydelig gjennom gudstjenesten og sørsamepresten deltok også.

Arrangementet fortsatte utenfor kirka der flere kunne samles. En blåsergruppe ledet i nasjonalsangen og sokneprest i Leirfjord Arne Magnus Smørvik holdt tale for dagen.

TALE, KAFFE OG LEK

En forkortet utgave av talen er gjengitt til slutt i artikkelen. Det ble servert kaffe og litt å bite i, og en natursti med spørsmål og samisk historie og nåtid eng-

Den samiske Nasjonaldag den 6. februar.

asjerte både store og små. Alt i alt en nasjonaldagsfeiring med god stemning og godt innhold, selv om flere merket det var en noe kjølig februar dag.

Praten og inngåelse av uformelle avtaler tydet i alle fall på at man gjerne ville ha en markering også neste år – og da gjerne med kommunen med på laget.

EINAR SØRLID BONDEVIK,
PREST I SØRSAMISK OMRÅDE

Lahkoe biejjine! Gratulerer med dagen!

Samefolkets dag 6. februar – tale for dagen ved Sandnessjøen kirke.

Grytidlig hver morgen legger en båt fra kai i Sandnessjøen. Som regel er det hurtigbåten «Elsa Laula Renberg» som legger av gårde.

Hurtigbåten er oppkalt etter hun som tok initiativet til det første samiske landsmøtet i Trondheim i februar 1917. Når hurtigbåten etter få minutters gange stryker forbi Ulvangsøya ytterst i Meisfjorden, er det nok få av de litt morratrøtte passasjerene som tenker på at nettopp der var Elsa Laula godt kjent.

Hun var gift med Thomas Renberg, og ut på seinhøsten samlet Renbergfamilien og andre reinere seg sammen med flokkene sine på Ulvangsøya, og så ble det bestemt der hva slags beite reinflokkene skulle på, kanskje til Alstenøya, Tjøtta, Austbø eller Mindlandet, eller ut i øyan: Til Herøy, Løkta eller Dønna.

De tok hensyn til hvor stort beitetrykket hadde vært forrige sesong, det var viktig at reinlavet fikk vokse tilstrekkelig opp igjen. [...] I overført betydning la de øret ned mot Moder jord («Eatneme» på sørsamisk) og hørte etter hva den sa.

•••

Det er et paradoks at den vanskeligste fornorskingsperioden for det samiske folk fant sted samtidig som nasjonalromantikken blomstret i landet. [...] Sannheten er jo at samisk og norsk

historie er innvevd i hverandre på godt og på vondt.

Begge historiene må fortelles samtidig. Helt konkret vises denne innvevinga av norsk og samisk i at mange såkalt norske helgelandinger har samisk blod i årene genetisk sett.

Jeg er én av dem. Min 3 X tippoldefar var umesame fra Storforshei og kom til Dønna på 1820-tallet og fant seg ei jente derfra som han giftet seg med.

•••

Alle samer drev ikke med rein. Mange var såkalte bygdesamer og sjøsamer som levde ganske tett på den øvrige del av befolkningen, og

på et punkt i historien utvandret det ganske mange samer fra indre til ytre Helgeland, en emigrasjon på tvers. Fiske var nok et stikkord.

På grende- og nabornivå var det kanskje ikke så mye «vi» og «dem». Det var mye samkvem – og mange blandingskteskap.

•••

Tradisjonelt har samisk naturbruk vært opptatt av ikke å sette spor etter seg. Det som andre har opplevd som verdiløs villmark, har samene sett på som både natur- og kulturmark.

Her hentet man materiale til trearbeid, sennegrass til sko og mat gjennom, rein, fiske, fangst og

Etter gudstjenesten var der tale, kaffe og natursti utenfor kirken.

FOTO: DD/EINAR SØRLID BONDEVIK

bærplukking. Her fant reinen næring og fikk tilsyn til enhver tid.

Men man satte lite spor etter seg. Man tok ut av naturen bare det som var nødvendig. Jeg vil ikke ta stilling til vindkraftverk i Øyfjellet eller gruver i Nasafjellet i Rana, men det er lett å forstå at store inngrep langt inne i reinbeitedistriktene er en voldsom kontrast til samiske kjerneverdier som ikke å sette spor etter seg. Dessuten gjør anleggsvirksomheten det komplisert å drive rein, det som ofte er marginalt fra før av.

Lytter vi til Eatneme, Moder jord, godt nok?

•••

Det nye samiske alteret i Nidarosdomen [...] er både himmelvendt og jordvendt.

Det siste er viktig. Det samiske alteret mangler alterbord. Når det er gudstjeneste der, legges det heller et reinskinn på golvet hvor de hellige tekstene, brød og vin plasseres. Og da må presten ned på kne og synge, lese og be derfra.

Slik får presten kontakt med Eatneme, den jorda vi alle er båret av, den jorda vi lever av og med. Det hellige er ikke bare over oss, men også under oss. Eatneme.

Så vil jeg bare si til slutt: Det samiske folk er en stor berikelse for hele nasjonen.

Fortsatt gratulerer med dagen! Lahkoe biejjine!

ARNE MAGNUS SMØRVIK

Covid 19 ødelegger gode skikker

Covid 19 - tjaebpies vweekide bávva

Sohte jáhta. Ibie galkh gïeteste buarasteh- tedh jallh faerhmiestidh. Guktie edtjebe dellie sinsitniem buarasteh tedh? Mejtie minngemes raajan áajaldehtebe dam báeries vweekiem: gïetem geelkedh jih jiehtedh «buaregh»? Tjoerebe ussjedidh guktie edtjebe dáemiedidh.

Daelie sohte abpe veartanisnie jáhta: Covid 19. Sohte spaajte jáhta. Vaahresne libie. Gellie almetjh joe sealadamme. Asve báateme mijjen gáajkoe.

Dagke skïemtjelasse edtja guhkiem juh- tedh? Ibie daejrieh. Daejrebe hov tjoerebe abpe 2021 váårege dáemiedidh olles sohte mijjem låvteih.

Jih guktie veartenen almetjinie? Gellie gieffie, eah maehetieh dalkesh áestedh jallh skïemtje-gáatan vuelkedh.

Daejrebe gellie almetjh daelie ussjedieh dah oktegh Leah. Sáamesh mijjeste tryjje- dibie gosse oktegh, mubpieh jis vaevviedieh. Mejtie sohte edtja gellie jaepieh juhtedh – dellie amma náake gaajhkesidie sjædta. Daej- rebe sáamesh skïemtjijamme. Dellie daerpies sisnitninie hoksedh. Ringkh sinsætnan jih gihtjh guktie gáarede! Mojjeht almetjasse giem geajnosne gaavnedh!

UTVIKLINGEN FRAMOVER

Smittsomme sykdommer har alltid plaget menneskene og sendt mange i døden. Vår tids sykdom, Covid 19, er både smittsom og potensielt dødelig. Nå venter vi på at befolkningene skal blir vaksinert, slik at færre blir alvorlig syke og dør. Men så langt i utviklingen kan ingen love oss at Covid 19 kommer til å forsvinne. Forskere mener at denne sykdommen kan fortsette sin ferd mellom menneskene i hele verden og at stadig nye mutasjoner kommer til å dukke opp. Covid 19 går fra å være en *pandemi* til å bli en *endemi* (se faktaboks).

HÅNDHILSE PÅ FREMMEDE

Direktør i Folkehelseinstituttet, Camilla Stoltenberg, intervjues av avisa Klassekampen (januar 2021). Hun sier at smittevern- rådene, om å holde avstand, vaske hendene og holde seg hjemme når man har symptomer, er kommet for å bli. Dette går ikke over. Klassekampen spør:

– Kommer vi noensinne til å håndhilde på fremmede, ta high fives eller klemme hver- andre igjen?

Stoltenberg svarer:

Ibie gænnah naemhtie áadtjoeh tjáadtjodh gosse sohte juhtiemie.

GUVVIE: ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE

VIHKELES NJOELKEDASSH:

1. Dáemiedidie váårege!
2. Bissede gïetide gellien aekien fierhten biejjien, jih eeremasth gosse almetji luvnie orreme!
3. Aellede mubpide geatskenh! Aellieh mubpide gaanedh! (Áadjoejibie badth dejtie gaanedidh gieh seamma gáetesne árroe- minie.)
4. Dihte gie damta satne skïemtje lea, tjuaara gáatan baetsedh.

Fakta

Endemi: betegner situasjonen når en sykdom, særlig en infeksjonssykdom, forekommer og brer seg hos en begrenset gruppe mennesker, eller innenfor et begrenset geografisk område.

Dersom antallet syke stiger, kaller vi det **epidemi**.

Dersom en epidemi når global utbredelse, betegnes denne som en **pandemi**.

KILDE: WIKIPEDIA

– Jeg har tenkt på det med håndhilsning på fremmede, om det er så klokt egentlig? Men å klemme dem vi kjenner og er glade i, det kommer vi nok til å gjøre. Jeg savner dette mest.

BORT MED HÅNDHILSNING?

Ja, hva med håndhilsning? Er det så klokt, egentlig?

For sørsamer er håndhilsning ikke bare klokt, det er en viktig del av kulturen. Vi håndhilser. Og sier «Buaregh» til hverandre. I tillegg er det også vanlig med «klemming», altså en god omfavelse. Dette handler om «vweekieh», dette er en gammel skikk som har lange tradisjoner blant oss. Skal det nå

forsvinne? Skal vi bare slutte med å buarasteh tedh og å si «buaregh»? Skal vi si «buaregh!» og deretter klinke sammen albuene våre? Eller sparke litt borti hverandres ben?

For det har vi lært: det er ikke god skikk å bare «slenge ut» et «buaregh» i løse lufta, som et «Hei-på-deg!»; det skal hilses på skikkelig vis. Vi skal ikke staaaloestalledh, dvs. oppføre oss som staaloe (som troll). Vi skal hilse fint. Vi skal være dåajmijes almetjh (høflige, skikkelig mennesker).

TRADISJONER FORSVINNER

Fornorskningen og modernisering i samfunnet har vist at det kan gå raskt å miste en gammel skikk. Nesten uten at man merker det, kan skikken være borte.

Man kan tenke, i ettertid, at man lot skikken forsvinne så altfor lett. For det tar kort tid å miste tradisjoner. En generasjon uten å praktisere skikken: vips! så er den ute av bruk.

Da må man tenke seg om i tide: er dette umistelig for oss? Eller er dette noe vi ønsker å ta vare på, noe vi vil kjempe for? Eller skal vi bli som en staaloe: ikke håndhilde og ikke besøke hverandre? Hvordan kan vi komme ut av pandemiens herjinger på en god, samisk måte?

HÅNDA PÅ HJERTET

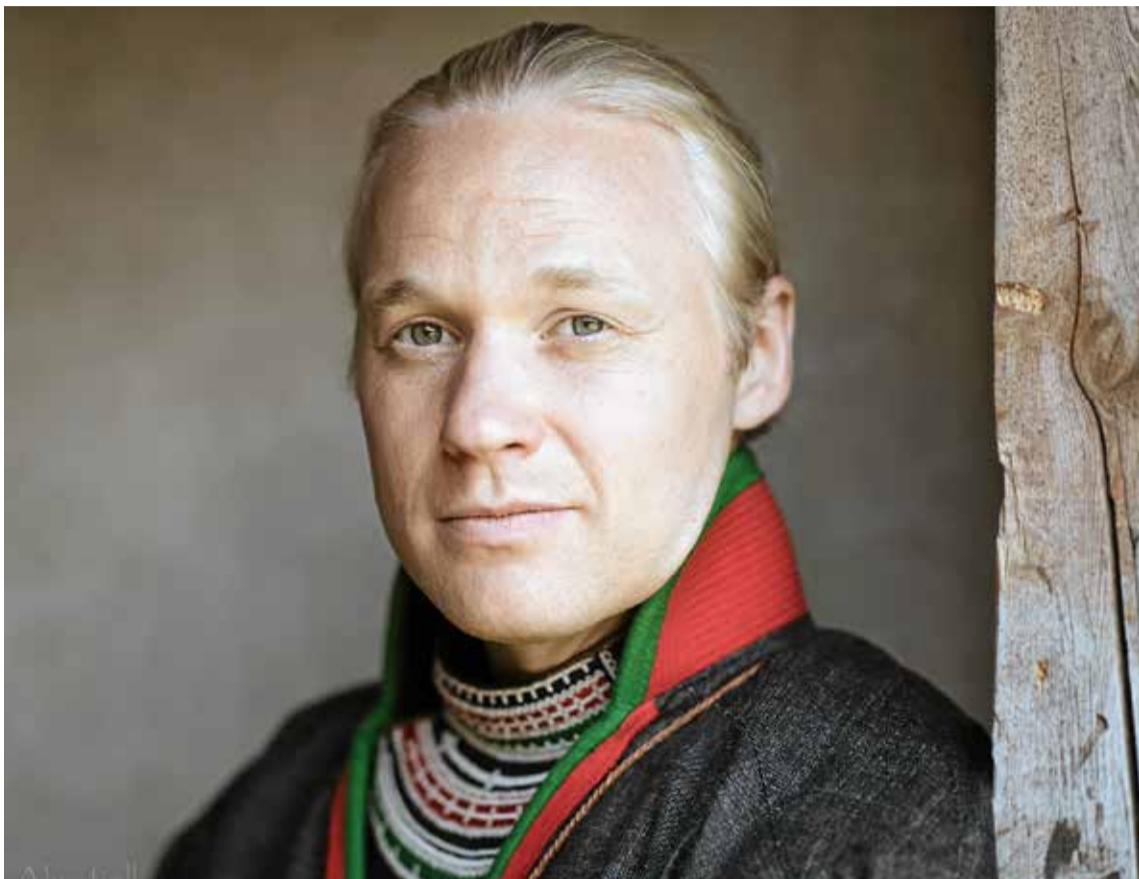
Nå kan vi ikke håndhilde. Men vi trenger jo ikke begynne å slenge ut et «hei» i løse lufta. Vi kan ta vare på den fine skikken å hilse hverandre på fine måter. Personlig synes jeg ikke det kjennes særlig fint ut å dulte borti hverandres albuer. Eller enda verre: å sparke hverandre lett på føttene.

Jeg hadde kjent det godt om hilsesituasjonen tok litt tid; at vi stanser opp og gjør det tydelig for hverandre at vi setter pris på å møte den andre. Vi kan stoppe opp og SE den andre. Vi kan vel ta oss tid til god øyenkontakt og så legge hånda på hjertet og smile? Vi kan (for en tid) løsrive «buaregh-ordet» fra håndhilsninga og si buargh med hånden på hjertet. Hovedsaken her er at vi tenker over hvordan vi vil løse det problemet vi er kommet opp i: at vi står i fare for å miste skikken å hilse fint på hverandre.

Det er også andre gode tradisjoner som kan forsvinne i en Covid-tid. Jeg tenker på den samiske forteller-tradisjonen. Heldigvis går vi mot lysere og mildere tider. Måtte vi fortsette med å samles og fortelle historier, det kan vi fortsatt holde på med – ute ved bålet!

ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE

Per Elof Nilsson Ricklund får residenset från Västernorrland.

FOTO: PETVIN SANDSTRÖM

Han får utforska sitt kulturarv

Innan jul fick kulturskapare möjlighet att ansöka om ett nyinstiftat residens med samisk inriktning. Utlysningen gjordes i samverkan med Kulturarv Västernorrland, Länsstyrelsen Västernorrland, Örnsköldsviks kommun samt Noerhtenaestie sameförening och Orrestaare Saemien Sibrie.

Det primära syftet med residenset är att stimulera och gynna kulturarvsområdet med fokus på samiskt kulturarv, samt arbeta efter målen i Strategiskt kulturarvsprogram för Västernorrland 2017–2020.

FRÅN ITALIEN TILL Ö-VIK

Per Elof Nilsson Ricklund från Örnsköldsvik är konstnären som tilldelades residenset. Han har återvänt till Örnsköldsvik efter att ha tillbringat tio år i Italien där han bland annat har utbildat sig vid konstakademien i Florens.

Per Elof Nilsson är av samisk härkomst och har vuxit upp med det samiska kulturarvet,

En av Per Elof Nilsson Ricklunds målningar, **Biegolmai (Vindmannen)**, olja på duk, 200x190cm.

något som lyser igenom även i hans konst. Under sitt residens kommer han att få besöka arkiv, museum och konsultera med länets samiska föreningar.

FLERA GENERATIONER

Per Elof hittade målandet i tidig ålder. Han växte upp i Västerhus och som tredje generationen konstnär har han alltid varit omgiven av material och verktyg. Per Elofs morfar och mor var båda fjällmålare. Arvet

från släktens konstnärer betyder mycket för honom.

– Så mycket av deras energi finns bunden i målningar på väggarna. Jag har följt deras upp-trampade stigar och lärt känna deras tempo, säger han.

OM RESIDENSET

Residenset är inget residens i traditionell bemärkelse, eftersom kulturskaparen inte erbjuds logi. Arbetet sker på den plats man helst arbetar, med besök och kontakt med samverkansparterna utifrån intresse. Arbetet inom residenset omfattar en månads arbetstid, som kan fördelas över en längre period. Resultatet av arbetet under residenset ska tillgängliggöras för en allmänhet i länet, gärna med hjälp av digitala kanaler.

**KÄLLA: REGION VÄSTERNORRLAND PÅ FACEBOOK/
WWW.RVN.SE OCH
WWW.WEBBEN7.SE**

**BEARBETNING:
EINAR SØRLID BONDEVIK**

Nominera till Svenska kyrkans kulturpris 2021

Samiska rådet i Svenska kyrkan har som uppdrag att främja den samiska kulturens egenart och dess uttryck i kyrkolivet och särskilt uppmärksamma de samiska språkens ställning i gudstjänst- och andaktsliv.

Rådet ska med beaktande av samernas ställning som urfolk, bevaka frågor rörande samernas rättsliga förhållanden i kyrka och samhälle, främst sådana som berör samernas likaberättigande inom Svenska kyrkan och även i ett internationellt och ekumeniskt perspektiv.

Som en del i detta arbete beslutar Samiska rådet i Svenska kyrkan om en utdelning av ett kulturpris på 50 000 kronor för att främja samisk kultur.

Samiska rådet vill med kulturpriset uppmärksamma och belöna särskilda insatser som gjorts för att främja samiska intressen i kyrka och samhälle, tros- och livsfrågor eller främjande och synliggörande av samisk kultur och samisk identitet.

VILKA KAN NOMINERAS

Kulturpriset delas ut efter nominering till personer, grupper, organisationer eller föreningar som utfört en betydelsefull insats som främjar samisk kultur.

KRITERIER FÖR ATT NOMINERA

Till priset kan nomineras den eller de som har främjat eller synliggjort något av följande:

- samiska intressen i kyrka och samhälle
- tros- och livsfrågor
- samisk kultur
- samisk identitet

HUR OCH NÄR KAN JAG NOMINERA

Nomineringstiden är mellan 15 april och 15 maj 2021. Vill du vara med och nominera personer, grupper, organisationer eller föreningar som du tycker har utfört en betydelsefull insats som främjar samisk kultur så skickar du ditt förslag med en motivering till nomineringen till kyrkokansliet.samer@svenskakyrkan.se.

SÅ UTSES KULTURPRISTAGAREN

Samiska rådet i Svenska kyrkan utser kulturpristagaren genom en sluten omröstning vid sitt ordinarie majmöte. Kulturpristagaren meddelas senast den 1 juni varje år.

LISBETH HOTTI

Handläggare samiskt kyrkoliv

Tjaaleme-gaahtjeme *Luste tjaeledh*-en luvhtie Göökte veartaninie

Åse Klemensson

– Jaahke, datne tjoerh tjuedtjieldh, Tjiddtjie tjäärve.

– Aeredbeapmoeh buertesne, manne barkose vualkam daelie, dihte jaarhka.

Jaahke gávla guktie okse gaptjelge tjiddtjeben duekesne. Dihte joe fahkoes. Tsáahka aadtjegg skarri.

Daelie gjredeminie. Bovtsh ennje daelvielaantesne, men daelie sijhtieh bæjjesvåarti rahtjedh. Aehtjebe jñh doh mubpieh båatsoekaarrh ryöjredeminie suehpedslaantese juhtedh.

Jaahke sæjhta aaj aehtjiebinie dåeriedidh. Men daelie gjffre jñh gaajh fuehpesne skuvlesne aaj. Jaahke gaaktsede klaasfjesne voenen skuvlesne vaadtsa. Dihte nov amma skuvlem lyjhkoe, eah gaajhkh faagh, men saemien jñh vitnedimmiem satne bööremes lyjhkoe. Daelie rætnoe tentaamene-aejkie jñh gellie pryövñh jeatjah faagide aaj.

Men aehtjie lea Jaahkem luhpiedamme edtja åadtjodh gjrejuhtiemisnie daan jaepien dåeriedidh, gellie biejjieh.

Tsáahka vihth skarri. Dihte tjuara skodtedh juktie skuvlefjbussem jaksedh.

Daelie gaskevåhkie. Dihte amma hijven skuvlebiejjie. Göökte tæjmoeh vitnedimmine, göökte tæjmoeh saemien faagine jñh göökte tæjmoeh seabradahke-faagine.

Jaahke iktesth voenen skuvlesne vaadtsame. Gellien aejkien sierrestalleme, oktegh domtème, jalhts golme vielie saemieh skuvlesne. Akte dejstie Jaahken sijtste. Ij gåaredh sov aarkebiejjien bijre skuvlesne soptsestidh. Eah naan gufjarkah. Jaahke klassevoelph skuvlesne åtna, men sov eensivoelph leah abpe Saepmesne.

Voestes göökte tæjmoeh vitnedimmine. Jaahken bööremes faage. Gaajhke dovne lustemes dennie faagesne. Gosse satfjne luste åtna, dellie tije varki vaasa. Faahketji göökte tæjmoeh vaaseme jñh tæjmoe galhkeme.

Jaahke jñh doh mubpieh olkese skudtieg. Jaahke Nilsem vuajna jñh dan gåajkoe vaarra. Nils lea Jaahken bööremes skuvlevoelpe. Dah guaktah seamma iedtjem utnigan, juelfkietjengkerem tjiektjedh. Dah guaktah seamma laagesne.

– Hvordan gikk det i helgen? Jaahke gihtjie.

– **Jack da er det din tur, lohkehtæjja jeahta.**

– **Hva skal du snakke om? Dihte jaarhka.**

– **Jeg skal snakke om heimplassen min. Jaahke vaestede.**

Dej laage guessiegæmhpomem Tjeehpesjaevrien vööste utni, laagen vööste mah dah eah aarebi ráakeme.

– Jo da ikke så verst! Vi vant med 3–2. De var ikke like god som vi, men det var spennende.

– Du skulle vært med.

Jaahke hov lij aehtjiebinie bovtsi luvnie minngemes hielfjjen. Dihte lij aelhkie veeljedh maam edtji darjodh jalhts lea joekoen luste juelkietjengkerem tjiektjedh. Gegkeste satne maahta mubpien aejkien meatan årrodh gosse gæmhpomem.

Tsáahka skarri, eejehimmie nåhkeme.

Saemien tæjmoe iktesth luste. Jalhts Jaahke aajnehke lefjarohke. Ij maehtieh mujhtedh gosse ov-rovne orreme. Ij daejfriegh man åvteste numhtie, men saemien giele sov vaajmosne lihkemes. Jñh dihte åådtje saemiestidh.

– Buerie biejjie Jaahke.

– Buerie, buerie.

– Guktie datnine?

– Hijven!

Lohkehtæjja gujht daajra dah ryöjredeminie bæjjesvåarti juhtedh.

– Aehtjie jñh doh mubpieh gellie biejjieh daelie tjöönghjkeme jñh aalkeme juhtedh.

– Gusnie dah daelie?

– Dah hov Plaavevaaran båateme. Dah edtjieg bovtsie giedtesne desnie naan biejjieh jñjh utnedh, eannan maehftieg jærhkedh juhtedh.

– Dihte hijven govloe. Edtjh datne dåeriedidh?

– Jaavoe månoeh tjiddtjieg edtjijægan bijline jallse vuelfjedh bearjadahken. Dellie aehtjie båata monnem veedtjedh.

– Datne aavodh?

– Mm Jaahke vaestede.

Daelie tjoerh aelkedh barkedh, lohkehtæjja mojjete.

Nov amma dan tryjjes saemien tæjmoe båatedh, Jaahke usfjsede. Ij leah gaajhke dovne dan fuehpesne saemien tæjmosfjne jñh lohkehtæjja sæjhta iktesth govledh guktie mannine, Jaahke minngemosth ussjede åvtelen aalka barkedh.

Gåalmede eejehimmien mænngan lea seabradahkefaage.

Daan biejjien njaalmeldh åehpiedehteme. Fiere guhte edtjieg akten aamhtesen bijre soptsestidh maam jittje veeljeme

Edtja mij akth hiemesijjen bijre årrodh. Dah hov joe gellie tæjmoe dejni barkeme, dovne skuvlesne jñh gåetesfjne. Jaahke lea veeljeme sov maadtoen bijre soptsestidh mij dennie dajvesne guhkiem orreme. Dihte geltege barkoem orreme. Dihte aahkam jñh aehtjiem gihtjedamme jñh jeenjem liereme. Idtji daejriegh dan jeenje saemieh daebpene orreme jñh ennje leah. Aahka soptsesti ovmessie almetji bijre, sov skuvlevoelphi bijre aaj. Naan dejstie laedtie-gujmie pruvrin jñh dah nov goh "gaerviehintin" saemien seabradahkesne aahfjka soptsesti. Jalhts dah hov daebpene ennje årroeh.

Lohkehtæjja hov lea jeahteme gaajhkesht edtjieg maam akt fiere guhtese jiehtedh dej åehpiedehtemen bijre jallh sisvegen bijre. Numhtie hov pruvhkieh darjodh.

– Jack da er det din tur, lohkehtæjja jeahta.

– Hva skal du snakke om? Dihte jaarhka.

– Jeg skal snakke om heimplassen min.

Jaahke vaestede.

– Værsågod! Lohkehtæjja jeahta.

Dihte sov åehpiedehtemem PC:sne gaavna jñh aalka soptfsestidh. Tije dan varki vaasa jñh eannan hñnh ussjedidh dihte riejjies. Gaajhkesht gieltide kleehpieh.

– Tusen takk, lohkehtæjja jeahta jñh jaarhka.

– Hvem vil begynne å si noe om Jack sin fremvisning?

Simon aalka, jñh dan mænngan Lise, Hanna jñh Daniel. Dellie Nils edtja maam akt jiehtedh.

Jaahke vuajna Nils jeatjahlaakan vååjnoe. Vååjnoe goh sov giknjelassh bætieh. Jaahke ij guarkah man åvteste, men dellie aalka soptsestidh.

– Du var flink og har funnet ut mye om heimplassen din. Det jeg synes best om var når du fortalte om at det er flere saemieh her i bygda en vi er klar over. Min aahka er en av de du snakket om.

Jaahke goltele jñh ij maam guarkah. Nils naan baakoeh saemien gielesne jeehti. Idtji daejrieh dihte saemie jallh saemien meehti. Åejjesne járra. Dellie tsåahka skarra jñh tæjmoe galhkeme. Jaahke ij hñnh maam jiehtedh åvtelen lohkehtæjja jeahta, Tusen takk Jack.

Jaahke ij hñnh Nilsine soptsestidh. Tjuara skuvlebusfsese skodtedh.

Buertiebealesne don iehkeden.

Abpe fuelhkie gaskebiejjebeapmoem byöpmedeminie, dellie tjidtjie gihtjie:

– Guktie gåaradi dejnie dov åehpiedhemem daan biejjien?

– Hijven! Jaahke vaestede. Gaajhkesht gujht tuhtjin manfne væjkele orreme dan jeenje aamhtesen bijre gaavnedh. Nils maam akt rovnege jeehti. Dihte jeehti sov aahka lij saemie.

– Jovven, nov amma saatnan, aehtjebe jeahta. Dov aahka jñh Nilsen aahka lægan aajkohkh.

– Men dellie mænnoeh maadtoeladtjh, Jaahke bäähpefrinie jeahta.

– Nov amma dåtnoeh lidien! Tjidtjebe jeahta.

– Man åvteste idien maam akt dan bijre jeahteme, Jaahke gihtjie stoerre tjelmiejgujmie.

– Njaa, im daejrieh, Aehtjebe jeahta. Ij amma numhtie sjidteme.

– Dellie dihte saemie, Jaahke jaarhka.

Soptsestidie vielie Nilsen fuelhkien bijre. Tjidtjie aehtjie soptsestægan jñh Jaahke goltele.

Daelie amma guarkam, Jaahke ussjede.

Dihte iktesth maam akt åehpies Nilsine orreme, men idtjim manne daajfjreme mij lij. Dah guaktah lægan seammalaakan. Mahte sefjamplières aaj. Nils iktesth dan tjetskehke orreme. Dihte sijhteme don jñh dan bijre daejredh Jaahken jieleden bijre. Daelie ij vielie barre sov bööremes skuvlevoelpe. Dah guakftah lægan maadtoeladtjh aaj, raaktan laeviehkadtjh.

Gosse vaadtseme åarajidh jñh seangkosne gællesjeminie ij maehtieh åeredh. Åejjesne járreminie åssjaldahkigujmie.

Daelie im vielie oktegh. Edtjem gujht Nilsem gihtjedh mejtie sæjhta bovtsi gåajkoe dåriedidh.

Fakta

Om fortellingen og forfatteren

Denne fortellingen er vinnerfortellingen i klassen for voksne i skrivekonkurransen Luste tjaeledh.

Det kom inn 44 bidrag til konkurransen og vi håper å kunne presentere flere av disse i kommende nummer i Daerpies Dierie. Alle bidrag er samlet i en antologi som er utgitt av Gaaltje i Östersund.

I antologien er bidragene trykt på både sørsamisk og svensk. Se mer om skrivekonkurransen på s. 20 i dette bladet.

Åse Klemensson som har skrevet denne fortellingen er lærer ved sameskolen på Snåsa, Åerjel saemiej skuvle, og bor på Bjørnstad i Namsskogan. Her har hun bodd de siste 20 årene. Hun er født og oppvokst i Sverige, og har familiebakgrunn fra Jovnevaerie sameby. Klemensson har de siste årene oversatt flere bøker til sørsamisk, men mener det er viktig at det også skrives tekster på originalt på sørsamisk.

Fortellingen Klemensson har skrevet her forteller litt om spennet barn og unge vokser opp med mellom det samiske og norske/svenske.

Tittelen *Göökte veartene* betyr To verdener.

Åse Klemensson.

Ånnetje Åsen bijre – Åse tjaala:

Manne Sveerjesne rekasovvim jñh byjjenim. Mov fuelhkie Jovnevaerien sijtste. Dej minngemes göökteluhkie jaepieh leam Nöörjesne orreme, Bjørnstadesne, akte sijje bijjemes Trøndelagen fylhkesne.

Manne iktesth tjaaleme. Luste hov tjaeledh. Gosse maana lim dellie smaave soptsesteh tjeelim jñh måjhtam manne dejtje guv-viedim. Gosse noere lim dellie biejjie-gærjam tjeelim jeatjah smaave tjaalegh. Jñh daelie jeenjem tjaalam mov barkosne. Manne saemien lohkehtæjjine barkem, Åarjel saemiej skuvlesne Snåasesne.

Mov aarkebiejjie mannem skreejrethem maam edtjem tjaeledh. Jeenjh åssjalommesh aarkebiejjeeste åadtjoem. Luste hov vuejnedh daaletje saemien noerh tuhtjeh åarjelsaemien giele vihkeles.

Dej minngemes jaepiej gellie gærjah åarjelsaemien gielese jarkoestamme. Menh lea aaj vihkeles saemien noerh åadtjoeh tjaalegh lohkedh mah åarjelsaemien gielesne tjaaleme jñh gusnie sisvege lea åehpies dejtje. Tuhtjem dellie mov lea diædte åarjelsaemien gieline tjaeledh gosse maahtam tjaeledh.

Im barre tjaelieh. Tuhtjem aaj vytnesjidh, bäähkesjidh jñh mov fuelhkine årrodh.

GUVVIE:PRIVATE

Gie jih gusnie árröeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Kontaktperson: Ingrid Inga, mobil 070-554 29 99
e-post ingrid.inga@gmail.com

Svenska kyrkan nationell nivå

Handläggare för samiska frågor: Lisbeth Hotti
Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala, tel 018-16 94 91
e-post lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt arbete i Härnösands stift

Akar Holmgren, stiftsdiakon & samordnare för flerspråkigt arbete, Härnösands stift, box 94, 871 22 Härnösand
tel 0611-254 52, mobil 076-397 59 35
e-post akar.holmgren@svenskakyrkan.se

Norge

Samisk kirkeråd

Generalsekretær: Risten Turi Aleksandersen,
postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, tlf 924 59 798,
e-post ra866@kirken.no
Leder: Sara Ellen Anne Eira
Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:
Oddvin Bientie

Saemien áálmegeraerie SÁR/ Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no
e-post samiskmenighet@kirken.no
Leder: Paul Bendikk Jáma, epost p_jaama@hotmail.com
Medlemmer: Lajla Kristine Lifjell, Maajja-Krihke Bransfjell,
Laila Anita Otervik og prest Einar Bondevik
Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien áálmegen beajjetje áejvie / daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, mobil 993 49 477,
Heggvollveien 6, 7882 Nordli
e-post mk924@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Einar Bondevik,
Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902
e-post: eb788@kirken.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil 994 88 827,
e-post bj439@kirken.no

Trosopplærer: Margrethe Kristin Leine Bientie
Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd
mobil 412 88 227, e-post mb789@kirken.no

Starter studium i forsoningsarbeid

Fra høsten starter et studiet «Sannhets- og forsoningsarbeid i skyggen av fornorskningen».

Det er VID Tromsø, fakultet for teologi, diakoni og ledelsesfag som står for gjennomføringen av studiet.

Emner som er satt opp i studieplanen er Fornorskningstikk og fornorskingsprosesser, Samers og kvener/norskfinners

erfaringer og motstand, Teologiske og kirkelige aspekter ved fornorskningspolitikken, Konsekvenser for/motsvar i samiske og kvenske religiøse tradisjoner/bevegelser samt Historieforskning og offentlig sannhetssøking i lys av perspektivet "historical justice".

EINAR SØRLID BONDEVIK

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkoblád

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge
Telefon (mobil): 0047 474 53 902
E-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktör, Norge:

Einar Bondevik, adress samma som ovan

Ansvarig utgivare, Sverige:

Anna Lundgren, Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala
E-post: anna.lundgren@svenskakyrkan.se

Redaktionsråd:

Birgitta Ricklund, Sylvia Sparrock, Lisbeth Hotti,
Kajsa Åslin, Akar Holmgren och Bertil Jönsson

Prenumeration under 2021:

190 SEK

Avgiften betalas när faktura kommer

Adressändring och prenumeration

Kontakt redaktör: dd@samiskmenighet.no

Grafisk form & repro:

Verbum AB

Tryck:

Pressgrannar AB, Linköping, 2021

 NÖÖRJEN GÆRHKOE Sveerjen gærhcoe

TEXTER OCH BILDER

till nummer 2 2021 av Daerpies Dierie
skickas senast 12 maj 2021
till dd@samiskmenighet.no

Fler samiska texter finns på

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift/
(klicka på Andra språk/Other languages)
www.svenskakyrkan.se
(klicka på Andra språk/Other languages)
www.samiskmenighet.no

FOTO: LARS JOHNSEN

Nøkkelordet er tillit

Mange bedrifter har en egen post i budsjettet som kalles «good-will». Det engelske ordet kan oversettes med noe i retning av «godvilje». Eller sagt på en annen måte: «good-will» er et mål på hvor stor tillit bedriften har i markedet. Det innebærer med andre ord hvor mye vi som kunder stoler på foretaket eller bedriften.

Nøkkelordet her er «tillit». Tillit er en naturlig del av vår samfunnsorden i Norge. Uten tillit rakner samhandlingen mellom oss. Det grunnleggende limet som holder oss sammen er at vi har tiltro til hverandre.

Tillit innebærer at vi vet at vi ikke blir utnyttet – hverken av myndigheter, bedrifter, kollegaer, venner eller familie.

Vi kan nevne noen eksempler på tillit i vårt samfunn:

- Hvis vi f.eks. kjøper et fotoapparat, er vi trygge på at linsen og autofokusen fungerer slik som den skal.
- og hvis vi går til legen med våre helseplager, tror vi at legen gir riktig diagnose og behandling.
- og hvis vi tar Bastøfergen mellom Moss og Horten, regner vi med at båten er i orden, at motorene fungerer og at det ikke er noen skader på skroget.
- og hvis vi kjøper mat i butikken, setter vi vår lit til at den er produsert på en forskriftsmessig måte.
- og hvis vi tar bussen fra

Karasjok til Lakselv, er vi viss på at den går fra bussterminalen til rett tid i forhold til rutetabellen.

Også i relasjoner mellom mennesker forøvrig handler det om tillit. Jeg har tillit til de menneskene rundt meg som jeg er trygg på. De øvrige snakker jeg ikke like fortrolig med.

Ja, tillit er det viktigste grunnlaget for et nært, godt og langvarig vennskap eller kundeforhold: Det at vi betrakter hverandre som pålitelige er helt grunnleggende for at vi skal våge å vise oss fram slik som vi egentlig er. I meningsmålinger er det undersøkt hvilke yrkesgrupper som har størst tillit blant folket – er det politikere, journalister, sykepleiere, politifolk, prester eller en annen gruppe? Slike undersøkelser blir gjort med jevne mellomrom.

Men hva med vår tillit til Gud? Den avdøde presten og forfatteren Erling Ruud sier noe viktig om det:

«Kristen tro er ikke følelse. Det er heller ikke overbevisning

om kristen lære eller å være fri for tvil. Nei, kristen tro er tillit til en levende person, Jesus Kristus.

Og denne tilliten viser seg i at vi stoler på at det han sier er sant, og våger å gjøre som han vil i tillit til at han holder ord.»

Tillit henger med andre ord sammen med løfter, og da er spørsmålet om vi kan ha tiltro til Gud. I Salmenes bok leser vi:

«De som kjenner ditt navn, setter sin lit til deg. Herre, du forlater ikke dem som søker deg.»(Salmenes bok, 9,11)

Og Jesus på sin side utdyper det slik:

«Alle de som Far gir meg, kommer til meg, og den som kommer til meg, vil jeg aldri støte bort.» (Johannes, 6,37)

Ifølge disse bibelordene blir vi altså ikke forlatt eller avvist når vi kommer til den levende personen Jesus, han som er troens opphavsmann og fullender.

Dét velger jeg å ha tillit til. Derfor har Jesus Kristus i mine øyne en stor grad av good-will.

LARS JOHNSEN

Bijpeletekste

Orre sjiehtedimmie

Biejie båata, Åejvie jeahta, gosse Jisraeline j̄ih Judine latjkem j̄ih orre sjiehtedimmie vadtam. Im dagkeres sjiehtedimmie vedtieh maam dej maadtojde vedtiejim gosse dejtie Egypteste virtiehtim.

Sjiehtedimmie biehtiejn jalhts dej åejvine lim, Åejvie jeahta.

Naemhtie jis sjiehtedimmie mejnie Jisraeline edtjem latjkedh gosse biejjie båata, Åejvie jeahta: Mov laakem dej mielide biejem j̄ih dej vaajmojde tjaalam.

Dej Jupmele leam j̄ih dah mov åålmege. Ij gie vielie edtjh lihkesadtjem j̄ih viellem

ööhpehtidh j̄ih jiehtedh:

«Åahpenidie Åejvine!»

Juktie dellie gelkieh gaajhkesch, dehtie nööremistie dan

båarasommesasse, mannem damtedh, Åejvie jeahta.

Dej skåltoem tjeavedem j̄ih dej sådtoem im vielie mujhtieh.

Jeremian gærja/Jer 31,31–34

● Jeremian gærja/Jer 31,31–34

● Jeatjah bijpeleteksteh maahthah daesnie lohkedh: www.bibel.no.

● Bijpeletekste j̄ih "Åssjalommesh" juakal-dahkesne j̄ih eah sinsitnide jearohks.

Luste tjaeledh

- soptsesh saepmien bijre

Tjaaleme-gaajtjeme *Luste tjaeledh* jaepien 2019 öörnesovvi. Sijhtin almetjidie eevtjedh jaarjelsaemien gieline tjaeledh. Seamman aejkien sijhtin nuepiem vedtedh tjaaleme-teekstide bæjhkoehthidh. Tjaaleme-gaajtjeme njieljeluhkie njieljie teeksth åadtjoeji. Ajve akte tjaalege daaroen gieline. Noere jïh geerve saemieh abpe jaarjelsaemien gieledajven siebriedahkesne lin tjaaleme.

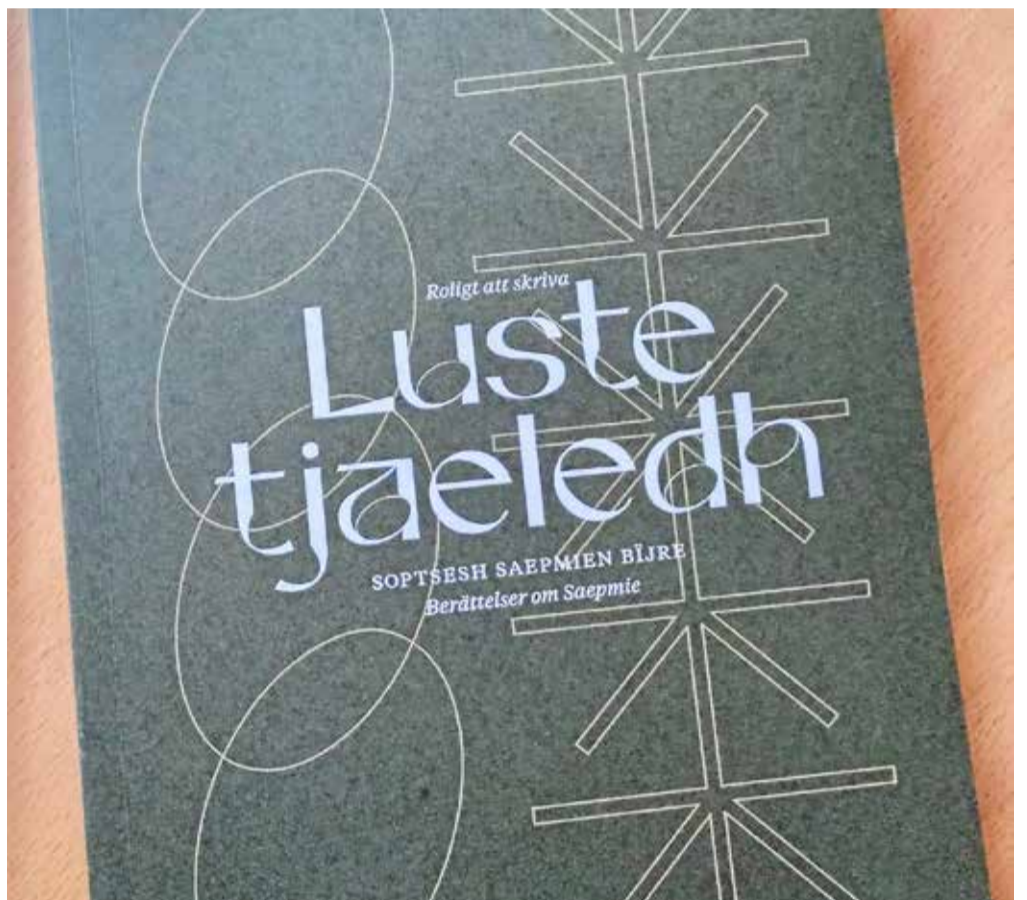
ANTOLOGIJESE TJÖÖNGHKEME

Projektine gelkien digitaale darjoeminie rahkan 2020. Dellie bæjhkoehthidh gie noereklaassem vitneme. Læjsa-Maret Päiviö (Gaarrasavvon), tjaaleginie Tjaajanidh vitni. Dihte gie voeresklaassem vitneme lij Åse Klemensson (Smeelehaesie, Laakesen-vuemie) tjaaleginie Göökte veartaninie. Gallesh dejstie gieh tjaaleme jïjtsh tjaalegh jaarjelsaemien gieline lohkin. Ij Leah dejtie tjaalegh åvtesne berteme. Jijnjesh dejstie tjaalegistie daaroen gielese jarkoestamme. Maahtah gærjam Gaaltjesne (Staare) åstedh.

PROSJEKTEN AAJHTERE

Tjaaleme-gaajtjemen barkoe projektine riejrjes antologisjese jåhteme jïh Stiftelsen Gaaltije prosjektten aajhtere orreme. Saemien Gielerjargine, Saemiedigkine jïh Jiemhten Herjedaelien Dajvine ektine barkeme jïh dåarjoem åadtjeme Saemiedigkeste, Staaten Kultuvreraereste jïh Institutet för språk och folkminnen. Tjållegoachte jïh Bågo çállid siebrie aaj meatan orreme.

SYLVIA SPARROCK
SAEMIEN GIELJARNGESTE

Gærjan bijre

LUSTETJAELEDH
– SOPTSESH SAEPMIEN BJIRE (2020),
ISBN 978-91-519-7613-6
Bertije/Utgivare: Stiftelsen Gaaltije
Prosjekteåvtehke/projektledare:
Erika Omma Unnes

Jarkoestæjjah/översättare:
Karin Rensberg Ripa och Sig-Britt Persson
Grafihken hammoe jïh produksjovne/
Form: Ateljé Grotesk

Sammanfattning

Luste tjaeledh
– Berättelser om Saemie
Stiftelsen Gaaltije i samarbete med
Samiskt språkcentrum och Region
Jämtland Härjedalen anordnade en syd-
samisk skrivartävling med temat Saep-

mie. Syftet var att uppmuntra skrivande på samiska och att bidra till mer litteratur utgiven på sydsamiska.

44 texter inlämnades, samtliga på samiska förutom en text. Dessa texter samlades i en antologi med utgivning och lansering i november 2020. Vinnare i ungdomsklassen blev Læjsa-Maret Päiviö, Gaarrasavvon med texten *Att gå vilse* och vinnare i

vuxenklassen blev Åse Klemensson, Smalåsan Namskogan med texten *I två världar*. Projektet har finansierats med stöd från Sametinget i Sverige, Statens kulturråd och Institutet för språk och folkminnen. Tjållegoachte jïh Bågo çállid siebrie har också medverkat i projektet. Boken finns till försäljning på Gaaltije i Östersund.

SYLVIA SPARROCK